

Täysistunto 17.3.2022 klo 9.30-11.30 (Teams)

Osallistujat

Jäsenet: pj. Inka Hopsu (vihr), Eva Biaudet (rkp), Gary Klaukka (koulutus ja demokratia –painopiste), Toni Jokinen, Karoliina Tikka (naisten ja tyttöjen asema –painopiste vara), Katri Suomi (koulutus ja demokratia –painopiste vara), Juska Kivioja (SAK vara), Jaana Hirsikangas (monenkeskinen yhteistyö –painopiste), Elina Sonninen (EK), Elina Korhonen (naisten ja tyttöjen asema –painopiste), Eppu Mikkonen (Fingo vara), Helena Laukko (monenkeskinen yhteistyö –painopiste vara)

Asiantuntijajäsenet: Mikko Puustinen (TEM), Anu Saxén (UM), Jaakko Jakkila (UM), Mikko Sihvola (VM), Sami Pirkkala (Keke-toimikunta), Anna Savolainen (UM), Kati Anttalainen (OKM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Marjaana Kokkonen (YM), Jenni Hellström (SP), Titta Maja (UM), Ellinoora Vesala (SASK vara)

Sihteeristö: Marikki Karhu, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.30.

2. Pöytäkirjojen hyväksyminen

Hyväksyttiin pöytäkirjat: täysistuntopöytäkirja 20.1.2021 ja työvaliokunnan pöytäkirja 17.2.2021

3. ”Kestävän kehityksen investoinnit Suomesta köyhimpiin maihin tarvitsevat selkeät kriteerit ja kannustavia esimerkkejä” – KPT:n lausuntoluonnos

Lausuntoluonnoksen esittely pääsihteerin Marikki Karhu: KPT:n sihteeristö on laatinut lausuntopohjan toimikunnalle työvaliokunnan jäsenten ohjeistamana *Kestävän kehityksen mukaiset sijoitukset Suomesta kehittyviin maihin* -selvityksen suositusten pohjalta. Selvityksen ulkopuolelta KPT:n helmikuun työvaliokunnassa nousi vielä kaksi keskeistä ajatusta: mahdollinen toimenpidepyyntö eduskunnalle sekä investointiteeman kytkeminen ulkoministeriön valmisteilla olevaan yksityissektorin linjaukseen. Näistä on hyvä vielä käydä täysistuntokeskustelua ennen kommenttikierroksen aloittamista täysistunnon jälkeen. Lausunto pyritään saaman valmiiksi huhtikuun puolen välin tienoilla. Siitä tehdään taitettu versio ja lehdistötiedote.

Manketti Oy:n toteuttaman ja KPT:n ohjausryhmän selvityksen tavoitteena oli kartoittaa, mitkä toimijat Suomessa tekevät kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisia sijoituksia, minkä verran tästä rahoituksesta kohdentuu kehitysmaihin (erityisesti LDC-maihin), minkä verran rahoitus on sidoksissa Suomen viralliseen kehitysyhteistyörahoitukseen ja kuinka Suomen virallista kehitysyhteistyörahoitusta voitaisiin hyödyntää vahvistamaan kehittyville markkinoille Suomesta suuntautuvaa rahoitusta sekä sen laatua. Selvitys tarjoaa kattavat ja kohdennetut suositukset (VNK, UM eri osastot ja sijoittajat sekä finanssivalvonta). Keskeisimmät löydökset liittyvät muun muassa kestävän kehityksen investointien määrittelyn hajontaan ja sokeisiin pisteisiin (esim. eriarvoisuus, ”ketään ei jätetä”- periaate ja sukupuolten tasa-arvo eivät näy), rahoitusvirtojen hankalaan seurattavuuteen, raportointimalleihin ja sijoitusten vähäiseen täydentävyyteen suhteessa julkiseen kehitysyhteistyöhön. Toisaalta SDG:et ovat myös sijoittajien keskuudessa vahvasti nouseva teema ja potentiaali on ilmeinen. Vaikuttamistyön osalta KPT:n tarkoituksena on lähestyä suosituksissa mainittuja tahoja raportin ja KPT:n lausunnon kanssa. Myös tutkimusyhteisö tulee linkit-

tää keskusteluun aiempaa vahvemmin. Teema soveltuu hyvin myös Kestävän kehityksen toimikunnan kanssa tehtävään vaikuttamistyöhön.

Keskustelussa: todettiin, että sukupuolten tasa-arvo on läpileikkaavasti ja omana tavoitteena kestävän kehityksen agendalla. Tulisi korostaa enemmän naisten ja tyttöjen asemaa myös investoinneissa ja tulisi tehdä investointeja jotka vahvistavat naisten asemaa työelämässä. Tällä on valtavan suuri vaikutus talouskasvuun. Myös sukupuolittietoinen budjetointi on tärkeää investointeja tehtäessä. Leave-no-one-behind –tematiikkaa ei yleensä tunnusteta ja sukupuolten välinen tasa-arvo ovat vähällä huomiolla investoinneissa. Näitä voisi pääsihteerin mukaan korostaa vielä analyysissa ja nostaa sukupuolisensitiivinen budjetointi suosituksiin. Pääsihteerin pyysi ehdottamaan muotoilua tekstiin/suosituksiin. Kysyttiin, miten ulkoministeriön tulisi huomioida suositukset/toimeenpanna tämän hallituskauden aikana. Ulkoministeriö/Titta Maja vastasi ministeriön valmisteleman yksityissektorin linjauksen osalta, että ministeriössä on ollut henkilöstövajausta, maaliskuussa päästään kuitenkin eteenpäin, nyt rajataan aihetta. KPT:n selvitykset auttavat työssä eteenpäin. Selvitetään yksityissektorin ja kehitysyhteistyön rajapintoja. Kehitysrahoitusvajetta ei kurota umpeen ilman yksityissektoria ja tähän täytyy olla suunnitelma – tätä tulee laajempikin työryhmä pohtimaan ulkoministeriössä. Yksityisen puolen mukaan ottaminen teettää työtä; mm. lainsäädäntö vaatii uudistusta. Kansainvälisen vaikuttamisen puolta on mietittävä, liiketoimintaympäristön kehittäminen, ym. Lisäksi keskustelussa todettiin, että kaikkein hauraimpien maiden fokusta olisi vielä vahvistettava sijoituksissa. Monitoimijayhteistyötä toivottiin terminä mukaan. Todettiin myös, että tulisi kartoittaa ja koordinoita jo toimivat työryhmät ja tällä aihealueella tehtävä työ eri organisaatioissa, jotta välitetään päällekkäisyyksiä ja turhaa työtä.

- Kirjalliset kommentit sihteeristölle uuteen versioon (lähetetään ma 21.3.) ja kommenttien deadline 5.4.
- Kommenttien pohjalta muokattu teksti hyväksyntäkierrokselle mahdollisimman pian.
- Huhtikuun lopussa/toukokuun alussa teksti on valmiina vaikuttamistyötä varten. Toimintapidealoite tai kirjallinen kysymys eduskuntaan mietitään vaikuttamistyövaiheessa.

4. Kehitysyhteistyön muutokset ja jatkuvuudet Pohjoismaissa (1990-2020) – tutkimushankeen satoa KPT:n työhön

Hankkeen päähuomioiden esittely, pääsihteerin Marikki Karhu:

Pohjoismaisen julkaisuhanke kehitysyhteistyön jatkuvuuksista ja muutoksista (1990-2020) on loppusuoralla. Kokonaisuus on valmistumassa akateemiseen vertaisarvioon huhtikuun alkupuolella. Tulokset on määrä julkaista *Forum for Development Studies* –journalin teemanumerona syksyllä 2022. Suomen artikkelista ja Pohjoismaita (Ruotsi, Norja, Tanska ja Suomi) vertailtavasta osuudesta tehdään myös vaikuttamistyön versio. Lisäksi ryhmä on käytettävissä laajemmin esimerkiksi erilaisiin tilaisuuksiin. Täysistunnossa pääsihteerin esittelee Suomea koskevan artikkelin erityisesti KPT:n kehityspolitiikan seuranta- ja vaikuttamistyöhön liittyvistä päähuomioista ja kertoo laajemmin tutkimushankkeen opeista Suomea muihin Pohjoismaihin vertailevasta näkökulmasta.

Yhteinen tutkimustehtävänä on kuvata muutoksia ja jatkuvuuksia kehitysavussa ja sitä määrittävissä lähestymistavoissa (1990-2020), tunnistaa tärkeimmät muutokset (ja muutostasteet) sekä

jatkuvuudet avun tarkoituksessa, määrässä ja kanavissa. Lisäksi tarkastella sisäpoliittisia tekijöitä muutosten ja jatkuvuuksien taustalla.

Suomen osuus: *“In the Quest for true Commitment: The Finnish Aid Paradigm and the 0.7 target in Domestic Politics”*. Määritetään Suomen apulähestymistavan pääelementit ja kartoitetaan niihin liittyviä jatkuvuuksia ja muutoksia 1993-2021 kehityspoliittisissa ohjelmissa. Tarkastelussa on avun tarkoitus, kanavoituminen kumppaneille/LDC-maille ja rahoituksen heilahtelut. Lähestymistapaa selitetään kotimaanpolitiikkaan liittyvien tekijöiden valossa. Tutkimusta motivoi aukko suomalaisen kehitys(yhteistyön)tutkimuksen kentässä, Suomen ”pohjoismaiseen/like-minded profiiliin” liittyvä ristiriita rahoitustason osalta sekä ”politiikkarelevanssi”. Pääkysymyksenä on miksi Suomi on sitoutunut pyrkimään 0.7 tavoitteeseen mutta ei toteuttamaan sitä? Tämä eri hallituspohjista, ohjelmista ja –politiikoista tai taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Kerran vuosikymmenessä on tehty tiekarttarhoituksia (1996, 2003 ja 2021). Suomen kehityspoliittikalla ollut kasvavat rahoitustarpeet, ml. SDG:et, ilmatorahoitus ja kasvavat humanitaariset tarpeet ja vaikuttamistyö. Silti 0,7 –tavoitteeseen ei ole pysyvästi päästy.

Tarkempia tutkimuskysymyksiä ovat: 1. Mistä elementeistä kehitysapuparadigmamme rakentuu, 2. Millaisia jatkuvuuksia ja muutoksia siinä on havaittavissa tarkastelujaksolla 1990-2021?, 3. Millaisia sisäpoliittisia tekijöitä taustalta löytyy 0.7 tavoitetta ajatellen?, 4. Mitä on sanottavissa tekijöiden välisestä dynamiikasta Suomen tapauksessa?

Tutkimuksessa käydään läpi sitä, mistä elementeistä kehitysapuajattelumme rakentuu: Lähtökohtana vuoden 1993 ensimmäinen ”kehitysyhteistyöpolitiikka”. Kaikkiaan tarkastelussa on ollut yhdeksän linjausta 1993-2021. Yhteisiä elementtejä kaikissa linjauksissa: Avulla ”kolminainen tarkoitus”: kehityksen edistäminen vastaanottajamaissa, globaaliongelmien ratkaiseminen ja Suomen kansallisten intressien edistäminen. Köyhyyden vähentäminen päätavoitteena osana ”tavoitepakettia”, ei selvää hierarkiaa. Köyhyyden vähentäminen, demokratia + ihmisoikeudet, ympäristökysymykset + tasa-arvon läpileikkaavuus mukana muuten laajenevassa tavoitepakeeteissa hallitukselta toiselle. Kohdentuminen kaikkein köyhimmille maille (LDC) politiikka-linjauksissa. Suomella vaikeuksia saada tätä toteutumaan käytännössä (apuleikkausten vaikutus näkyy LDC-osuuksissa). Avulla ”avustava rooli” kehityksessä, muiden politiikka-alojen merkitys ja vastaanottajamaan vastuu korostunut (ml. ”kehitystahto” ja sitoutuminen ”oikeaan talous- ja kauppapolitiikkaan”, Suomen kansalliset intressit). Verrokkimailla kehitysavulla vahvempi itsenäinen profiili, painoarvo ja köyhyyden vähentämisen päätarkoitus linjauksissa, näkyy myös apuhallinnossa ja ministerin salkuissa sekä rahoituksessa. Suomella on rahoituslupauksien jatkumo hallituskausittain 1993- ja tiekarttamallit 1996, 2003, 2021.

Onko pohjoismainen kehitysyhteistyömalli muuttumassa? Jyrkin käänös Tanskassa mallioppi-laasta kohti maahanmuuttopolitiikkaa ja sen hillitsemistä, silti apu yli 0.7 (myös 2000-luvun alun leikkausten jälkeen). Ruotsissa perinteisesti konsensus 1 prosentin takana. Norjassa rahoitusta riittää, 1 % minimi. Suomessa: rahoituksessa ollut heilahteluja (erityisesti laskukaudet 1991-, 2015, mutta myös nousukaudet), köyhyyden poistamisen rooli häilyy, ”rauhan” nouseminen köyhyyden vähentämisen ohi päätavoitteeksi (1998), luonnonvarapainotus 2007, ihmisoikeusperustainen lähestymistapa 2012 ja finanssisijoitusten nousu muutamasta prosentista 15 prosenttiin 2015-2021.

Kotimaiset tekijät 0,7 tilanteen takana: 1. *Poliittiset tekijät*: Enemmistöhallitukset ja koalitiopoliitiikka, soviteltavien asioiden määrä hallitusneuvotteluissa, vältetään kantojen lukkoonlyömistä ei-välttämättömissä asioissa, jotta hallituspaikka voidaan varmistaa. Puolueet välttävät sitou-

tumasta yksittäisinä puolueina 0.7 taakse, vaikka kannattavat ”Suomen sitoutumista”. Pohjoismaista konsensusta puolueiden välillä, jolla olisi puolueiden johtajien tuki, ei ole syntynyt (poikkeus 1980-90 vaihde), positiivinen julkinen mielipide avusta ei näytä vaikuttavan tähän. Apuagendalle on ladattu hyvin laajat tehtävät, jotka näkyvät myös puolueiden ohjelmissa. Myös ulko- ja kauppapoliittiset intressit läsnä. Heijastaa apuhallintoa ja jaettua ministerin salkkuja. Intressiedustus lisää avun temaattista laajenemista.

2. *Talouspoliittiset tekijät*: Talouspolitiikka määrittää kepo-budjettikeskustelua myös kasvun aikana. 0,7 tavoite ei ole ”läpileikannut” valtionhallinnossa (ei myöskään SDG-aikana). 0.7:lle ei ole ennalta sovittua tilaa budjettiraamissa, vaan kilpailee muiden rahoituskohteiden kanssa ja tässä on suuri ero verrattuna muihin Pohjoismaihin. Valtionvarainministeriöllä on keskeinen rooli talouden tilan arvioissa, arvio ulottuu myös kehityspolitiikan puolella leikkauspaineissa.

Muita huomioita: Suomen kehitysyhteistyöhön liittyvä tietopohja on erittäin kapea verrattuna muihin Pohjoismaihin. Aikaisemman tutkimuksen puute iso kompastuskivi Suomi-hankkeen tiellä. Osa keskeisistä aineistoista vain paperiversioina, osa vain Suomeksi.

Huomioita vaikuttamistyöhön: Tutkimus nostaa esille kiperiäkin kysymyksiä: Tavoitteiden ja toiminnan laajuus vs. resurssit tai kohdentuminen (ml. LDC-maat); pitkäjänteinen oppiminen politiikka-tasolla. Mikä on avun kohdemaiden rooli Suomen kehityspolitiikassa? Käytännössä kasvava painotus monenkeskisyydessä ja globaalihaasteissa osin maiden tilanteesta johtuen. Avulla voi tukea globaalikysymysten ratkaisua (kuten esim. tasa-arvo ja demokratia), mutta strategisia valintoja painottaen (missä, milloin, miten ja keiden kanssa kannattaa toimia vaikuttavuuden vahvistamiseksi). Samalla tulisi korostaa globaalia vastuuta, vaikuttamistyötä ja politiikkajohdon mukaisuutta eli vaikeita järjestelmä- ja rakennekysymyksiä.

0.7 tavoitteen mahdollisuusikkuna on taas kapenemassa, kun taloudellinen ja turvallisuuspoliittinen epävarmuus lisääntyvät. Tärkeää on pitää momentumia yllä ja kasvattaa painetta hiljaisessa vaikuttamisessa ja kytkeä se muuten konkreettisiin tarpeisiin (ilmastorahoitus, humanitaariset tarpeet) ja laajempaan globaaliin vastuuseen.

- Paperista tehdään suomenkielinen vaikuttamistyön versio.
- Järjestetään kahvihetki tutkimuksen äärellä toukokuun alussa.
- Uusia tulokulmia 0,7 –keskusteluun kaivataan, erityisesti tähtäimenä vaikuttamistyö (vaaleihin).

5. Ajankohtaisaiheita keskusteltavaksi ja tiedotettavat asiat

- *Kehityspolitiikan ylivaalikautisen selonteon hyväksyminen eduskunnan täysistunnossa 2.3.2022 ja turvallisuuspoliittisen tilanteen muutos.* Alivaltiosihteeri Elina Kalkku tulee keskustelemaan selonteon toimeenpanosta KPT:n seuraavaan eli toukokuun täysistuntoon.
- KPT-Kestävän kehityksen toimikunnan välinen vaikuttamistyö puolueisiin ja eduskuntaryhmiin (puolue- ja vaaliohjelmat) käynnistyy toukokuussa. Uusi kestävän kehityksen strategia valmis ja siellä globaali ulottuvuus mukana. Tätä tarkoitus viedä eduskuntaryhmiin ja puolueisiin.
- KPT:n vaikuttamistyön –alusta ja vaikuttamistyön seuranta on kehitteillä. Tarkoitus on kerätä entistä systemaattisemmin tietoa siitä, kuinka KPT:n julkaisuja ja muita vaikuttamistyön välineitä on käytetty ja miten ne ovat vaikuttaneet. Vaikuttamistyön alustaksi on kaavailtu Howspace-sivustoa, jonne luodaan perusta, jota jäsenistö voi yhteisen ohjeis-

tuksen mukaisesti täydentää. Aiemmillä toimikausilla kävimme aktiivista keskustelua KPT:n suositusten seurannasta valtionhallinnon, erityisesti UM:n sisällä. KPT:n näkemys oli, että suositukseen pitäisi kytkeä palaute- ja seurantamekanismi. Esimerkiksi OECD:n vertaisarvioiden ja UM:n toimeksiantamien evaluaatioiden suositukseen vastataan nk. johdonvastineella. Tätä on kokeiltu kerran (Vuoden 2017 yksityissektorin yhteistyön vuosiarviossa), mutta sitä ei koettu toimivaksi. Siksi vuonna 2019 päädyttiin siihen, että KPT:n pääsuositukset näkyisivät seurantamatriisissa yhdessä em. tahojen suositusten kanssa. Palasimme osana vaikuttamistyön kehittämistä asian äärelle. Seurantamatriisia ei kuitenkaan ole toteutettu ja sen puuttuessa pyrimme löytämään uuden tavan edetä asiassa yhteisymmärryksessä UM:n kanssa. Suositusten anto on yksi KPT:n asetuksessa annetuista päätehtävistä.

- KPT:n päivitetty työohjelma 2020-23 viimeistellään, taitetaan ja julkaistaan tämän kokouksen jälkeen sekä lähetetään jäsenille tiedoksi.
- Ulkoministeriöstä päivitettiin: luonnonvarasektori on ministeriössä pika-analysoitu ja muita sektoreita analysoidaan parhaillaan. Humanitaarinen apu: sitomatonta apua/varoja tarjolla, voidaan käyttää joustavasti. Haaste tulee Ukrainan jälleenrakennuksessa, varat eivät tule riittämään.
- Yhteisvaikuttaminen/tilaisuus KUA:n kanssa suunnitteilla aiheesta Ukrainan sodan laajemmat vaikutukset kehitysmaihin. Tilaisuus järjestetään eduskunnassa Kansalaisinfossa.

6. Tulevat KPT-tapahtumat

- MA 21.3. klo 11:00-12:00 (Teams) *Digitalisaatio ja sosiaaliset innovaatiot –ohjausryhmä* aloittaa tulevan toimeksiannon äärellä.
- TO 21.4. klo 9:30-11:00 *Työvaliokunta*.
- Huhtikuussa *UNRWA:n pääjohtaja Mr. Lazzarinin vierailu Suomessa* ja KPT:n tapaaminen (tbc)
- Huhtikuussa *KPT-Fingo yhteiswebinaari* kehityspolitiikan murroksesta (tbc)
- TO 19.5. klo 9:30-11:30 *Täysistunto*. Aiheena koulutus kehityspolitiikan prioriteettialueena. Opetushallituksen kehitysyhteistyön oppimiskeskus esittäytyy.
- PE 20.5. klo 9:00-10:00 U4 Anti-Corruption Resource Centerin vierailu ja KPT:n kansanedustajien tapaaminen eduskunnassa (kab. Tervaleppä).
- TO 9.6. klo 9:30-11:00 *Työvaliokunta*.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.32.